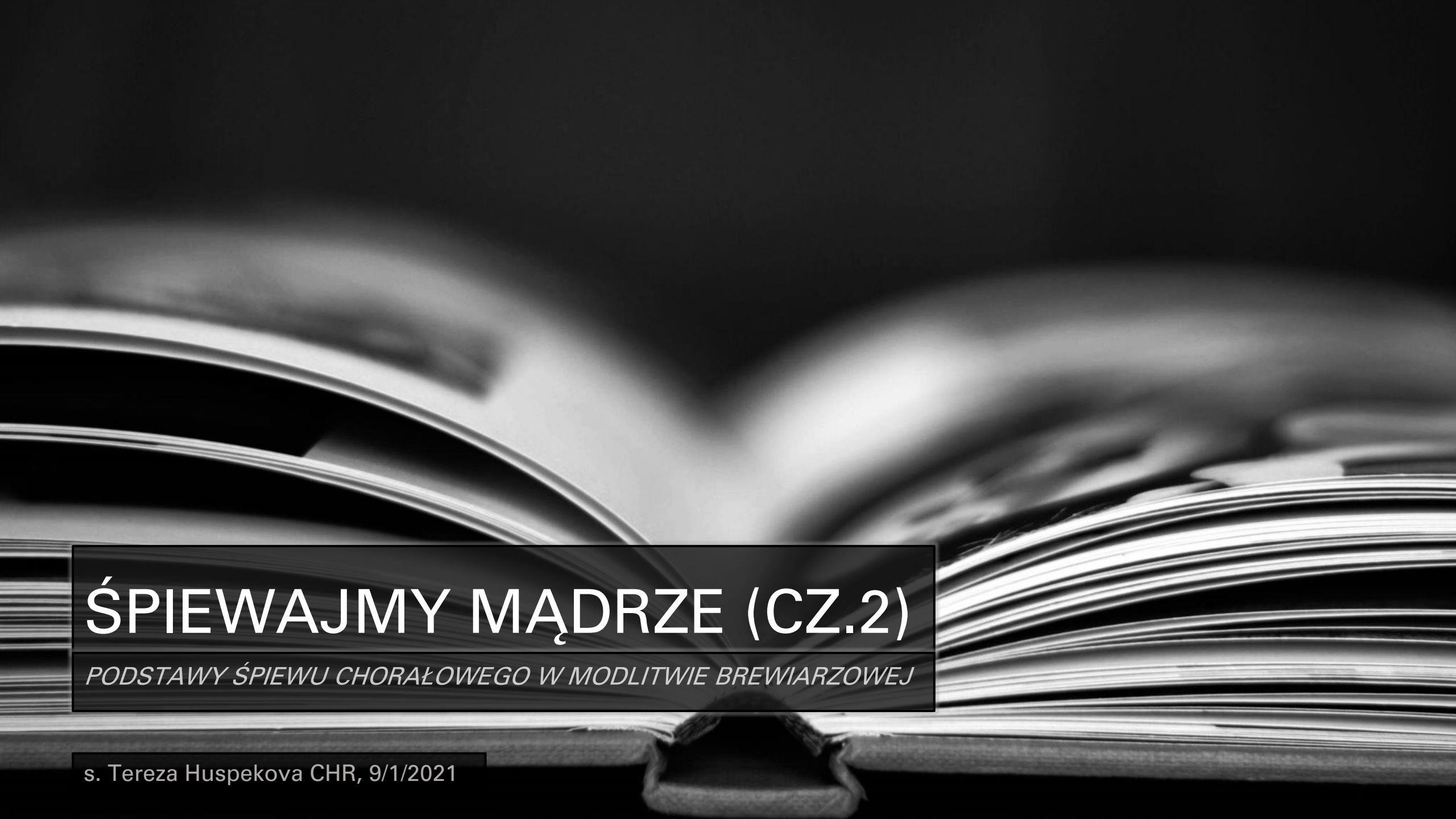

ŚPIEWAJMY MĄDRZE (CZ.2)

PODSTAWY ŚPIEWU CHORAŁOWEGO W MODLITWIE BREWIARZOWEJ

s. Tereza Huspekova CHR, 9/1/2021

ZASADNICZE CECHY ŚPIEWU GREGORIAŃSKIEGO

W KONTEKŚCIE MODLITWY LITURGII GODZIN

DOKUMENTY KOŚCIOŁA NA TEMAT ŚPIEWU GREGORIAŃSKIEGO

- Własności te posiada w najwyższym stopniu śpiew gregoriański, będący wskutek tego **właściwym śpiewem kościoła rzymskiego**... Kościół przechował go wiernie przez wieki całe w księgach swych liturgicznych, podaje go wiernym jako śpiew swój własny... (Pius X, *Tra le sollecitudini*, 1903)
- ... należy śpiew gregoriański... **do użytku ludu przywrócić**” (Pius XI, *Divini Cultus*, 1928)
- Śpiew gregoriański Kościół uznaje za własny śpiew liturgii rzymskiej. Dlatego w czynnościach liturgicznych powinien on **zajmować pierwsze miejsce** wśród innych równorzędnych rodzajów śpiewu. (Sobór Watykański II, *Sacrosanctum concilium*, 1963, nr 116; zob. OWLG 278)
- Wśród cieszących się równym szacunkiem rodzajów śpiewu **pierwsze miejsce winien zajmować śpiew gregoriański** jako własny śpiew liturgii rzymskiej. (OWMR 41)
- Śpiew gregoriański, jako właściwy liturgii rzymskiej, zajmuje, wśród innych równorzędnych, **naczelne miejsce**.... Muzycy-kompozytorzy niech rozważą, czy tradycyjnych melodii liturgii łacińskiej nie można by wykorzystać przy komponowaniu melodii dla tych samych tekstów w języku narodowym.” (*Musicam sacram*, 1967, nr 9)

„ŚPIEW GREGORIAŃSKI”

- = „własny śpiew liturgii rzymskiej”
- Długa i skomplikowana historia rozwoju*: I okres – powstawanie (I-X w.), II okres – wzloty i upadki (XI-XVIII w.), III okres – odrodzenie (od XIX w.; Solesmes)
- W sensie **ściśłym** – **jednogłosowy** śpiew liturgiczny związany z liturgią rzymską sprawowaną w **języku łacińskim**
- W sensie **szerokim** (tu) – także jednogłosowy śpiew w liturgii sprawowanej w **językach narodowych** bazujący na łacińskim śpiewie gregoriańskim

(*Historia śpiewu gregoriańskiego - zob. Szkoła św. Grzegorza, *Laus in Ecclesiae*, t.1, 79n)

DLACZEGO WŁAŚNIE CHORAŁ GREGORIAŃSKI?

Wszystkie **zasadnicze cechy** chorału gregoriańskiego mają za cel i mogą – o ile jest ich kształt rzeczywiście przestrzegany – pomagać naszemu **spotkaniu z Bogiem w liturgii**.

DLACZEGO WŁAŚNIE CHORAŁ GREGORIAŃSKI?

Wszystkie **zasadnicze cechy** chorału gregoriańskiego służyły za cel i mogły być jego istotą, a nie tylko zewnętrzną formą.

Przecież "chorał" to skrót od "śpiewu wyrafinowanych niezrozumiałych zabytków muzycznych, które można pielęgnować w scholach lub monastyrach, gdzie mnisi nie mają nic innego do roboty, ale których opanowanie wymaga nadludzkiego wysiłku." A do tego wszystkiego wykonuje się go tylko na pokaz!

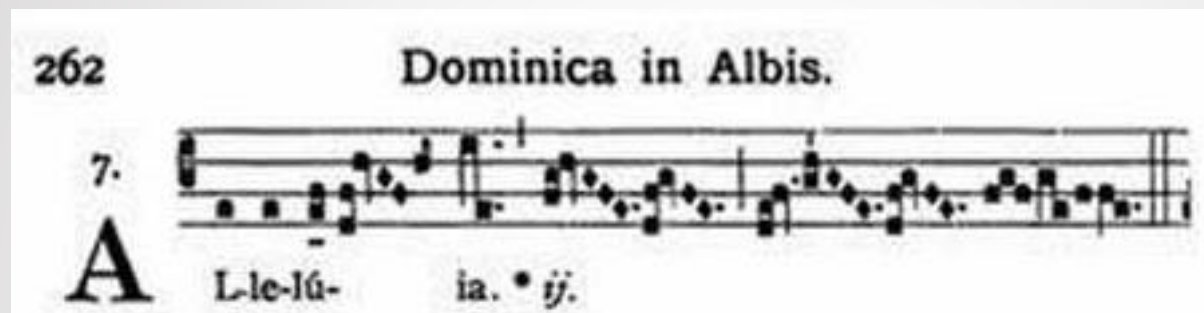
Jak to się ma do rzeczywistości?!

CECHY ŚPIEWU GREGORIAŃSKIEGO

Chorał i liturgia, to jedna, organiczna, nierozzerwalna całość; liturgia to element życiowy dla chorału gregoriańskiego, **liturgia i chorał to dusza i ciało; jak ciało bez duszy istnieć nie może, tak zamiera chorał bez liturgii.**

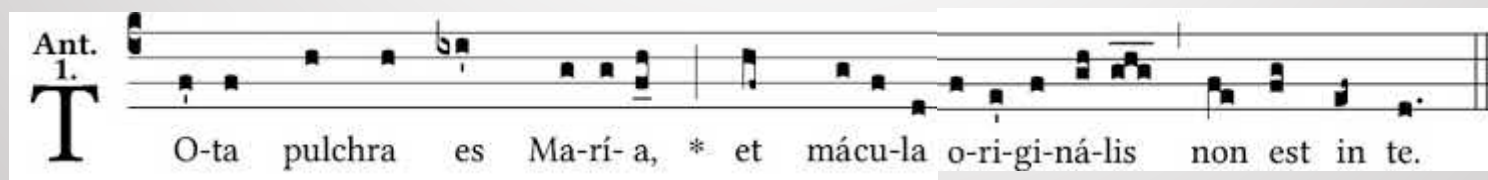
(W. Gieburowski, *Chorał gregoriański w Polsce od XV do XVI wieku*)

CECHY ŚPIEWU GREGORIAŃSKIEGO: PROSTOTA

?!

- Śpiew jest **jednogłosowy** i **nie** jest zalecane **akompaniowanie** melodii gregoriańskich.
- Tony chorałowe można często w łatwy sposób przeplatać z **recytacją**.
- Melodie dla różnych części liturgii mają **zróżnicowany charakter** – w liturgii godzin bywają dosyć proste (zwłaszcza tony psalmowe).

CECHY ŚPIEWU GREGORIAŃSKIEGO: ŚCISŁY ZWIĄZEK Z ŻYCIEM DUCHOWYM

Arvo Pärt, *Silouan's Song* - <https://www.youtube.com/watch?v=yuUjERCOCZo>

CISZA

Chorał gregoriański jest **aktualny swoją ciszą**, którą wnosi w przestrzeń na zewnątrz i wewnątrz istoty ludzkiej. Sam **Duch Święty** przejawia się w historii zbawienia w sposób **cichy i dyskretny**; Jego tchnienie osłania nas płaszczem miłości Bożej...

(J. Hodina, *Co je chorál gregoriánský*; <https://www.katedralasvatehovita.cz/cs/kulturni-zivot/duchovni-hudba/prazska-katedralni-schola/co-je-gregoriánsky-choral>)

Dbajcie o ciszę... Paradoksalnie to moja pierwsza rada. Cisza... stwarza **przestrzeń dla słuchania**. Przecież śpiew liturgiczny to nic inne jak słowo Boże, które w sercu przepełnionym [radością] staje się śpiewem.

(zob. Yves-Marie Lelièvre OSB;
<https://www.katedralasvatehovita.cz/cs/kulturni-zivot/duchovni-hudba/prazska-katedralni-schola/texty-o-gregoriánském-choralu>)

SKUPIENIE

- Śpiew gregoriański sprzyja **wyciszeniu** umysłu i ciała (trwanie tu i teraz)
- Podobieństwo z **modlitwą Jezusową**
- Wprowadzenie **harmonii** – myśli, wspomnienia, przeżycia, emocje (powiązanie z treścią psalmów i innych tekstów)
- Pomaga **skupieniu umysłu** w medytacji

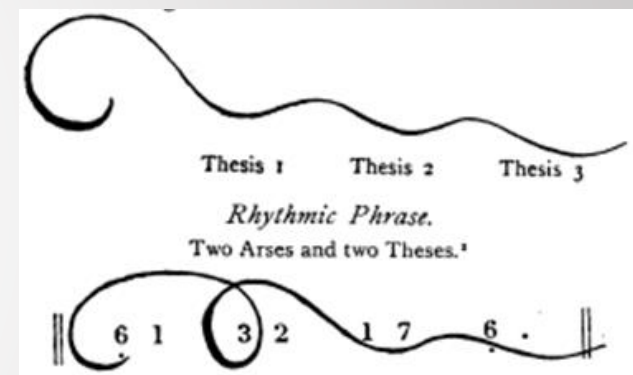
SŁOWO

Słowo w chorale gregoriańskim przesiąka do jego opracowania muzycznego, wpływa na budowę jego melodii i strukturę wewnętrzną... **Podczas śpiewu słowa jakby ożywają**, każdy wyraz ma swoją dynamikę i barwę. Jest to **taniec głosek**, które są we wzajemnej relacji... Śpiew w wielu aspektach podobny jest do tańca – także jest ruchem, chociaż mniej szerokim.

(J. Hodina, *Co je chorál gregoriánský*)

SŁOWO

- W klasycznej formie chorału **nie ma rytmu wiązanego** – rytm jest swobodny (obraz fal morskich; *zapis na czterolinii, neumy)

- Chorał się „**opowiada**” – pierwszeństwo ma słowo.
- Teksty liturgiczne bazują na tekstach biblijnych, tony chorałowe sprzyjają **rozważaniu** słowa (zwł. w psalmodii; *ruminatio*).
- To pomaga **zapamiętać** słowo i w rozważać go też poza liturgią; teksty w ten sposób stają się pokarmem dla naszej modlitwy codziennej.

CIERPLIWOŚĆ

- Chorał uczy cierpliwości - nie wszystko da się usłyszeć od razu.
- Antyfona *Sion renovaberis*

<https://www.youtube.com/watch?v=FbsKBDQGoSA>

(* Schola Benedyktynów Tynieckich, *Barvy chorału*, tony I-IV:

<https://www.youtube.com/watch?v=jbjA0KypoqA&t=1080s>)

WRAŻLIWOŚĆ NA „TO CO NIEWIDZIALNE”

Chorał... to fragment nieskończoności, który w założeniu nie ma początku ani końca. Płyne on nieustannie, a to, co słyszymy jako początek, jest tylko punktem, w którym pojawiają się głosy. Odbieramy przepływ chorału jako istniejący przed wejściem głosów, które jedynie "przejmują" melodię płynącą w kosmosie nieskończenie i najczęściej w milczeniu" (R. Scruton, *Muzyka jest ważna*)

WRAŻLIWOŚĆ NA „TO CO NIEWIDZIALNE”

Church Modes

Authentic	Plagal
I. Dorian W H W W W H W	II. Hypodorian W H W W H W W
III. Phrygian H W W W H W W	IV. Hypophrygian H W W H W W W
V. Lydian W W W H W W H	VI. Hypolydian W W H W W W H
VII. Mixolydian W W H W W H W	VIII. Hypomixolydian W H W W W H W

H = Half Step
W = Whole Step

Finalis (ending note)
Dominant (Reciting tone)

Primus Tonus.

*Flexa *.*

P Primus Tonus sic inci-pi-tur, sic flecti-tur, † et sic
D D *alio modo ad libitum.*

me-di-á-tur : * atque sic fi-ni-tur. atque sic fi-ni-tur.

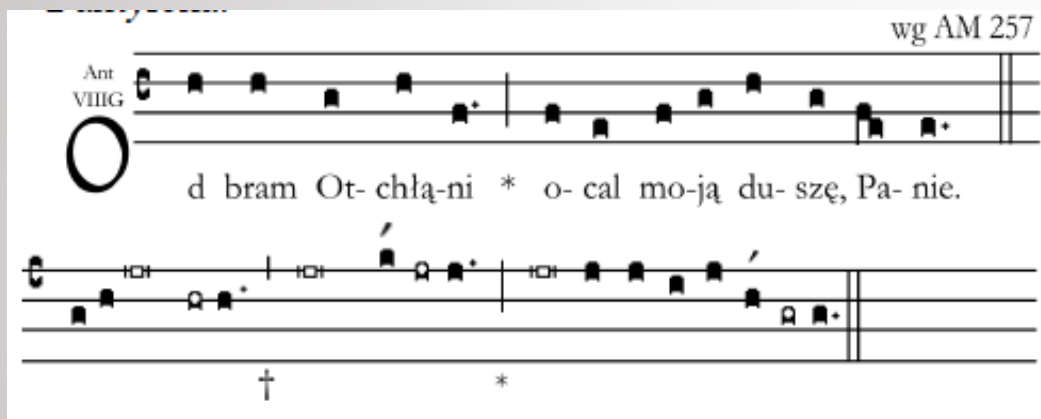
* Flexa regulariter fit ut hic notatur, nempe vocem deprimendo. Attamen ubi magis placuerit, fieri potest in recta voce, cum aliqua pausa.

Melodia chorałowa aktualizuje i uwidacznia pewien obszar rzeczywistości. W tle jednak można przeczuwać obecność pełni wszystkich innych możliwości, które mogą w każdej chwili wypłynąć na powierzchnię.

WRAŻLIWOŚĆ NA „TO CO NIEWIDZIALNE”

Ant
VIII G

wg AM 257

d bram Ot- chłā-ni * o- cal mo-ją du- szę, Pa- nie.

Rzek-lem. W połowie dni **mo-ich** *
o-dejść **mu-szę**.

W bramach Otchłani mnie o-**puś-ci** *
lat *mo-ich* **resz-ta**.

Mówilem: Nie ujrzę już **Bo-ga** *
na zie-*mi* ży-**ją-cych**,

Nie zobaczę już ni-**ko-go** *
spośród mieszkańców *te-go* **świa-ta**.

I oto ustrzegłeś moją **du-szę** *
od czelu-*ści* za-**gła-dy**,
Gdyż odrzuciłeś za **sie-bie** *
wszystkie *mo-je* **grze-chy**.
Ojciec głosi dzieciom wierność **Two-ją** *
Pan mi przycho-*dzi* z **po-mo-cą**.
Więc grać Mu będziemy pieśni na **stru-nach** †
przez wszystkie dni naszego ży-**cia** *
w świą-*ty-ni* **Pań-skiej**.

Melodie chorałowe mogą w pewien sposób komentować tekst liturgiczny i wydobywać z niego różne znaczenia, które inaczej mogłyby pozostać niezauważone.

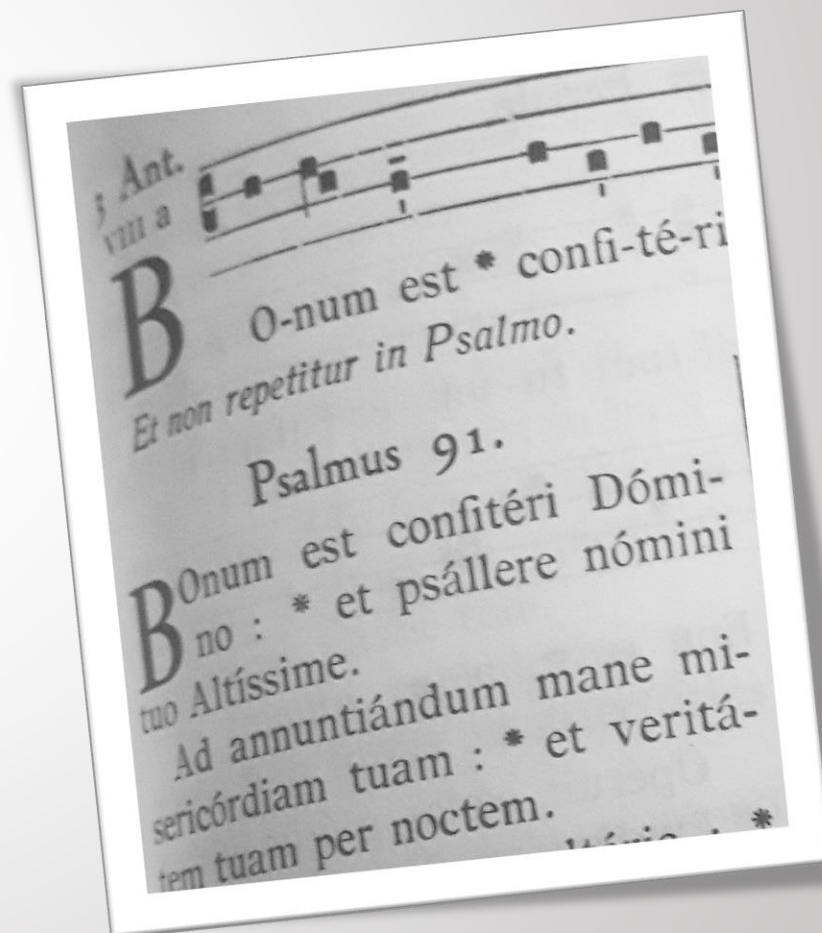
WRAŻLIWOŚĆ NA DRUGIEGO CZŁOWIEKA

[Druga rada:] Trwajcie w **postawie ucznia** - przez całe życie... pozbawieni wszelkiego egoizmu.
(br. Yves-Marie Lelièvre)

- W śpiewie gregoriańskim należy śpiewać w taki sposób, aby **słyszeć przede wszystkim swojego brata** (nie siebie).
- Wszyscy we wspólnocie muszą się **wzajemnie słuchać** i dostosowywać do siebie (brak rytmu wiązanego, zwł. podczas Liturgii Godzin brak dyrygenta).
- Trzeba właściwie ocenić swoje **możliwości i funkcję** podczas sprawowania liturgii (rola kantora).
- Podczas modlitwy śpiewem gregoriańskim w centrum jest **słowo i liturgia** (nie własne przeżycia – te zostają włączone w modlitwę wspólnoty).

CECHY ŚPIEWU GREGORIAŃSKIEGO

- Pokazuje wartość **ciszy**
- Zachęca do **skupienia i cierpliwości**
- Podkreśla pierwszeństwo **słowa**
- Uwrażliwia na „**niewidzialne**”
- Pobudza do wrażliwości na **drugiego człowieka**.

PSALLITE DOMINO SAPIENTER

173. *Psal. V. in Canto David.*
est omnibus obtemperan- tibus fi- bi
causa salutis aeternae. *Status a*

Psal. V. in Canto David.
Ade- *Status a*

Stavi Dominum; & incedit mihi.
Christus.
Gradual.
Non habemus Pontificem
non possit comparari infinitatibus
suis; tentatum autem per omnia
seculorum sine peccato.

Chris- tus dile- xit nos, & tra-
xit semetipsum pro no- bis oblatio-
& hostiam De- o in odorem
vita- tis.
de- ri- o desideravi hoc Pas-